de Rechtspraak

van LOVCK/LOVC-Hoven en Expertgroep Personenschade
datum 1 augustus 2024
onderwerp Rekenrente

Aanbevelingen rekenrente in personenschadezaken

Inleiding

Het LOVCK (Landelijk Overleg Vakinhoud Civiel en Kanton) en het LOVCH (Landelijk Overleg Vakinhoud Civiel Hoven) hebben de volgende aanbevelingen gedaan aan rechters en raadsheren die zijn belast met de behandeling van personenschadezaken. Voorstellen voor deze aanbevelingen zijn gedaan door de landelijke Expertgroep Personenschade. Deze expertgroep is onder meer belast met advisering op het gebied van personenschade aan het LOVCK en het LOVCH, mede met het oog op gewenste uniformering in de rechtstoepassing tussen de verschillende gerechten. De expertgroep is aanspreekpunt voor rechters en raadsheren voor vragen op het gebied van personenschade. Deze aanbevelingen strekken landelijk, dus in alle gerechten, tot uitgangspunt, waarvan echter in bijzondere gevallen kan worden afgeweken. Het LOVCK en het LOVCH zullen het uitwisselen van ervaringen met deze aanbevelingen tussen de verschillende rechtbanken stimuleren. Met deze aanbevelingen zijn de vragen die in de praktijk rond de rekenrente in personenschadezaken kunnen rijzen niet uitputtend behandeld.

Periodiek worden de aanbevelingen geëvalueerd en aan de hand van de bevindingen zo nodig aangevuld of bijgesteld. De Expertgroep heeft voor de aangepaste aanbevelingen advies ingewonnen van de heer ing. E.J. Bakker (rekenkundige De Bureaus – Analyse & Rekenen) en de heer M.J. Neeser (rekenkundige Nederlands Rekencentrum Letselschade)[1]. De Expertgroep heeft vervolgens voorgesteld om de aanbevelingen per 1 augustus 2024 bij te stellen.

Gelet op de actuele rentestanden zijn de percentages in onderstaande aanbevelingen aangepast. De percentages van de inflatie zijn niet aangepast. De reden daarvan wordt hierna toegelicht.

De Expertgroep hecht eraan te benadrukken dat het belangrijk is een onderscheid te maken tussen het begroten van de toekomstige jaarschade en het contant maken van die schade. Deze aanbevelingen zien alleen op de tweede stap, het contant maken van de begrote toekomstige jaarschade. In de toelichting zal dat nog worden uitgewerkt.

[1] maart 2024.

Aanbevelingen

1. Het betreft aanbevelingen: rechters zijn vrij ervan af te wijken wanneer daar goede argumenten voor zijn. Bovendien zijn de rechters uiteraard gebonden aan het partijdebat.

2. De aanbevelingen worden periodiek herzien en zo nodig aangepast. Bij stabiele(re) marktomstandigheden zullen de aanbevelingen voor een langere periode ongewijzigd blijven en niet (jaarlijks) worden aangepast.

3. Het uitgangspunt bij het vaststellen van de rekenrente is dat gewaarborgd wordt dat het slachtoffer zijn toekomstschade daadwerkelijk kan dragen.

Toelichting:
De belangen bij het vaststellen van de rekenrente zijn groot. Een te hoge rekenrente kan ertoe leiden dat het slachtoffer, dat jaarlijks de begrote jaarschade opneemt en gebruikt, al een aantal jaren voor de berekende einddatum de vergoeding heeft opgebruikt.
Bovendien mag van het slachtoffer niet gevergd worden dat hij risico's neemt bij het beleggen van de ontvangen som ineens om op die manier betaling van zijn jaarschade tot aan de eindleeftijd te bewerkstelligen.

4. Er wordt gewerkt met een systeem van drie periodes, elk met een eigen percentage op basis van eigen uitgangspunten. In de vorige aanbevelingen is erop gewezen dat in 2019 de rentetermijnstructuur ten behoeve van de nieuwe UFR-methode is aangepast naar > 30 jaar (in plaats van > 20 jaar). Deze nieuwe methode is stapsgewijs ingevoerd in de periode van 2021 tot 2024. Zoals aangekondigd sluiten we aan bij deze ontwikkeling. Dat betekent dat periode 3, de lange termijn, begint vanaf 30 jaar.
- Voor de jaren 0 tot 5 wordt bij het rendement uitgegaan van de gemiddelde spaarrente op een vrij opneembare spaarrekening, deze is nu 1,9%. Gelet op de renteverlaging van de Europese Centrale Bank (ECB) per 6 juni 2024 en het doel van de aanbevelingen (waarborgen dat toekomstige schade kan worden gedragen) wordt dit percentage afgerond naar 1,5%. Voor de inflatie wordt uitgegaan van de voorspellingen van het CPB, DNB en de ECB voor de komende vijf jaren (2025 tot en met 2029) van afgerond 2% voor de komende vijf jaren (2025 tot en met 2029).
- Voor de rente voor de jaren 6 tot 30 wordt uitgegaan van 2%. Voor de inflatie wordt uitgegaan van 2%. Dat is het percentage waar de ECB naar streeft en dat ook ongeveer overeenkomt met het langjarig gemiddelde inflatiepercentage. Het percentage is ook in lijn met de middellange termijnverkenningen van de CPB. De Ultimate Forward Rate (UFR), een berekende risicovrije rente voor langjarige contracten, die is opgebouwd uit een schatting van de rekenrente en de verwachte inflatie voor de lange termijn, gaat ook uit van een inflatie van 2%.
- Voor de jaren vanaf 30 jaar wordt bij het rendement niet, zoals in de vorige aanbevelingen, uitgegaan van de actuele rentecomponent van de UFR (nieuwe methode), maar van het gemiddelde percentage genomen vanaf de periode van het zogenoemde Last Liquid Point (LLP), dat in de nieuwe methode van 20 jaar naar 30 jaar is aangepast, tot en met de daarop volgende 40 jaar. Voor de inflatie wordt uitgegaan van de al genoemde 2%.

Toelichting:
Inflatie:
Wat de inflatie betreft, kiezen we in de basis voor de prijsinflatie (CPI). Onder invloed hiervan wordt de jaarschade jaarlijks verhoogd. De jaarschade is veelal het resultaat van lonen, uitkeringen,

pensioenaanspraken en andere schadecomponenten. De inflatoire ontwikkeling van de hoogte van de jaarschade kan per zaak verschillend zijn, maar de CPI biedt houvast. De CPI is weliswaar niet gelijk aan de ontwikkelingen van de lonen (de looninflatie) of de indexatie van pensioenen, maar er bestaat wel een verband tussen die ontwikkeling en de CPI. Vandaar dat de CPI een goede basis is. Wanneer er voor een specifieke component sprake is van een te verwachten verschil ten opzichte van het aangehouden inflatiepercentage – bijvoorbeeld een forse toekomstige loonstijging – dan moet dit verschil in de begroting van de jaarschade worden meegenomen, niet in de rekenrente.
De CPI op de korte termijn is doorgaans redelijk goed te voorspellen – het CPB doet dat periodiek – op de lange termijn wordt het lastiger. Door voor de middellange en lange termijn te kiezen voor de inflatiecomponent in de UFR baseren we ons op kennis van de instantie die geacht wordt dit het beste te weten en ook de middelen heeft om de inflatie te beïnvloeden in de richting van het gewenste/verwachte percentage.

In 2022 is sprake geweest van een historische en uitzonderlijk hoge prijsinflatie (CPI). De lonen en uitkeringen zijn in 2023 voor de inflatie inmiddels (deels) gecompenseerd. Deze concrete stijging van de lonen en uitkeringen wordt al verdisconteerd bij het bepalen van het verlies aan verdienvermogen. Daarbij komt dat de inflatie in de rekenrente voor het contant maken van de toekomstschade is gebaseerd op de te verwachten toekomstige inflatie (dus vanaf 2025) en dat het CPB, DNB en de ECB (nog steeds) verwachten dat de in 2023 ingezette daling van de inflatie zal doorgaan naar het gebruikelijke percentage van 2% in de eerste periode van vijf jaar. De aanbevelingen sluiten bij die verwachting aan. De inflatie voor de tweede en derde periode blijft onveranderd 2%. Dit is gelijk aan de streefwaarde van de Europese Centrale Bank.

Rente:
De ECB heeft de afgelopen jaren de rente meerdere malen verhoogd, laatstelijk in september 2023. Hiermee wordt de vraag van consumenten, bedrijven en overheden geremd en dat drukt vervolgens de prijzen. Op deze manier helpt de rente de inflatie te vertragen naar het nagestreefde niveau. De ECB heeft, zoals verwacht, de rente medio 2024 verlaagd: per 6 juni 2024 is de rente 0,25% gedaald.
Onder ‘normale’ omstandigheden is de rente op de lange termijn hoger dan op de korte termijn. Maar als gevolg van de recente renteverhogingen is momenteel sprake van een ‘omgekeerde rentecurve’. Economen verwachten dat de rente weer zal dalen om de economie te stimuleren, om zo een recessie te voorkomen of te dempen. De rente op de lange termijn zal naar verwachting laag blijven, ook vanwege de toenemende vergrijzing (waardoor het aanbod van spaargeld stijgt).
Door de renteverhogingen in 2023 liggen de rentepercentages voor spaarrekeningen en spaardeposito’s in maart 2024 in vergelijking met maart 2023 hoger. Met het oog op de (verwachte) verlaging van de rente in 2024 is het raadzaam om voorzichtig te zijn. Dat geldt zeker voor de eerste periode, omdat de rente die dan daadwerkelijk wordt gerealiseerd in hoge mate bepalend is voor het antwoord op de vraag of het slachtoffer zijn schade daadwerkelijk tot het einde van de looptijd kan compenseren.
Wat betekent dit voor de rente in de verschillende periodes?
- In periode 1 verhogen we de rente met enige voorzichtigheid. Er wordt uitgegaan van het gemiddelde percentage (dus niet dat van de drie hoogste aanbieders) van alle aanbieders die onder het Nederlandse depositogarantiestelsel vallen en die staan vermeld op de website van www.actuelerentestanden.nl. Het gaat dan om de rente van vrij opneembare spaarrekeningen zonder beperkende voorwaarden. In maart 2024 bedroeg dat gemiddelde van 20 aanbieders 1,9%. In verband met de door de ECB aangekondigde en gerealiseerde renteverlaging in de loop van 2024 alsook het doel van de aanbevelingen (waarborgen dat toekomstige schade kan worden gedragen) wordt dit percentage naar beneden afgerond tot 1,5%. Dit percentage sluit ook beter aan bij het voorlopige (bank)rentepercentage van 1,03% dat de

belastingdienst voor 2024 voor de aanslag inkomstenbelasting in box 3 aanhoudt.
- In periode 2 houden we rekening met de eerder genoemde omgekeerde rentecurve en de mogelijk verdere renteverlaging. Voor deze periode wordt een lineair groeipad naar de lange termijn rente als uitgangspunt gebruikt. Op basis daarvan kan het gemiddelde rentepercentage dan worden bepaald. Dit percentage komt dan uit op 2%.
- De rente in periode 3 wordt verhoogd naar 2%. In de eerdere aanbevelingen werd gekozen voor een koppeling aan de UFR. In de methode van de UFR wordt echter gebruikgemaakt van een rentetermijnstructuur van 120 jaar, terwijl bij het maken van berekeningen voor toekomstschade, uitgaande van een leeftijd van 30 jaar bij de kapitalisatiedatum, de looptijd over het algemeen niet meer dan 70 jaar zal bedragen. In verband hiermee wordt niet de UFR gebruikt, maar het gemiddelde percentage, genomen vanaf de periode van het Last Liquid Point (LLP), dat in de nieuwe methode van 20 jaar naar 30 jaar is aangepast, tot en met de daarop volgende 40 jaar. Dit gemiddelde percentage bedraagt 1,95%, derhalve afgerond 2%.

De onderstaande tabel geeft een indruk waar de rekenrente op basis van deze uitgangspunten en naar de nu bekende gegevens op uitkomt.

Periode	Rente	Inflatie
0-5 jaar	1,5%	2,0%
6-30 jaar	2,0%	2,0%
> 30 jaar	2,0%	2,0%

Geraadpleegde bronnen:
- Spaarrekeningen en deposito's (stand per 25-3-2024):
https://www.actuelerentestanden.nl/;
- Inflatie:
Centraal Plan Bureau (CPB),
De Nederlandsche Bank (DNB) en Europese Centrale Bank
(ECB);
- UFR:
KPMG Nederland en De Nederlandsche Bank (DNB).